

MUSEUS ESTRANGERS

El pintor Francos Catalanos, de Tebes

En les anades a Orient han cridat l'atenció en el Museu d'Atenes les pintures del mestre Francos Catalanos, de Tebes, qui pintà en els monestirs del mont Athos, a l'ermita de Sant Nicolau i al monestir de Laura en 1580 i en els Meteoros. Les seves obres no tenen cap caràcter de la pintura occidental, encara que els crítics grecs troben «son art distint de l'escola cretenca, molt més moderna, pintoresca i graciosa» (1). Tenia un germà també pintor, segons una inscripció, i sos coetanis el consideraven cap de l'escola.

El seu nom sembla indicar el descendent d'un català instal·lat en la ciutat de Tebes, que fou dominada per la Companyia catalana.

Museu «The Cloisters» de Nova York

La moderna cultura americana es proveeix d'eines d'estudi, i no repara en res per a procurar-se aquelles coses que li són necessàries. Així, en l'aspecte dels estudis de l'arqueologia i de la història de l'art, veiem com els seus museus, grans dipòsits de materials procedents de les ruïnes de totes les civilitzacions, es van nodrint dia darrera dia. Les escoles arqueològiques americanes a Itàlia i a Grècia; els seus arqueòlegs agregats a les escoles europees d'Egipte; les seves missions exploradores a la vella terra del Nil i a Mesopotàmia no s'han limitat a estudiar, sinó que han portat al seu país els elements materials d'aquells estudis. Més recentment l'Amèrica ha comprès l'enorme interès de la civilització medieval europea, i les seccions d'art medieval dels seus museus es van nodrint prodigiosament. L'art romànic, sobretot, ha promogut un important moviment d'estudis especialitzats. Recordem els llibres i articles de Kingsley Porter sobre l'escultura romànica de l'occident d'Europa, els de Cook sobre la nostra pintura romànica i els de Post sobre la pintura gòtica. I amb els estudis fan cap a l'Amèrica els materials que són susceptibles d'ésser exportats.

Potser els arqueòlegs americans, millor que els d'Europa, han comprès l'enorme interès de la pintura romànica damunt taula i de l'escultura en talla dels segles XI al XIII. Ells veuen que avui no es pot pas començar el capítol de la història de la pintura medieval a l'Occident sense conèixer aquests materials; en comprenen tota la valor i se n'emporten els exemplars que poden al país llur.

Sortosament Catalunya ha salvat el gros del seu art romànic. Les col·leccions de Barcelona, de Vich, de Lleyda; els nuclis de la Col·lecció Plandiura i algun de nou que se n'està formant, en són testimoni; però avui és tal la fúria dels americans pel romànic nostre, que els nostres col·leccionistes es veuen obligats a pagar preus simplement fantàstics per un frontal romànic. D'aquesta fúria d'arreglada dels americans, que repercuteix tan sensiblement en el mercat nostre (i que no hauria de repercutir, perquè l'exportació de peces d'aquestes — que la Junta tècnica de la duana de Barcelona prohibeix — hauria d'ésser prohibida en totes les duanes d'Espanya), en tenim una justificació en les esplèndides instal·lacions de l'escultura romànica i gòtica que s'han inaugurat fa poc en la secció *The Cloisters* del Museu Metropolità de Nova York. En lloc preferent d'elles hi figura el vell claustre romànic de l'abadia rossellonesa de Cuixà (fig. 352), lligada per tants segles a la nostra història. Un xic teatral potser, les altres instal·lacions d'escultura medieval europea mostren, però, l'amor amb què són allí rebudes i tractades les nostres ruïnes, les nostres Verges i els nostres sants de pedra que la ignorància unes vegades i l'afany de lucre en altres, deixa perdre per al patrimoni artístic dels pobles europeus.

Les noves instal·lacions del Museu Metropolità de Nova York ensenyen ço que haurien d'ésser els nostres Museus en mostrar que són els que es nodreixen solament del que aquí deixen fugir (2). — J. FOLCH I TORRES.

(1) Tom I del nou Diccionari Enciclopèdic que edita el llibreter de la plaça de la Constitució d'Atenes, Elevation-dakis. En la p. 438 hi ha una bella imatge de Sant Mercuri, de tota la plana, amb el nom del pintor. (Comunicació del Sr. J. Mavrakis, d'Atenes, a D. Antoni Rubió i Lluch.)

(2) Vegi's una descripció en el *Bulletin of the Metropolitan Museum of Art*, n.º 5, maig 1926.

A més del claustre de Cuixà, conté aquest nou museu fragments del claustre de Sant Guillem del Desert i del de Trie, a 30 quilòmetres de Tarbes, en els alts Pireneus.

Fig. 352. — El Claustre de Sant Miquel de Cuixà, al Museu Metropolità de Nova York
(Fot. de la «Gasete de les Arts»)

La nostra pintura romànica hi és representada per un antependi procedent d'Esterri de Cardós, que Cook ha reproduït (1); la pintura del segle xv per dos fragments: una pradella amb les representacions de Sant Guillem, Sant Cristòfor, Santa Brígida, Santa Magdalena, Sant Sebastià i Sant Marçal, els noms dels quals són escrits en les corresponents *filacteres*: i en un retaule de la història de Sant Joan Baptista, on el palau d'Herodes és pintat com un palau català amb les armes reials barrades.

(1) *Art Studies* (1924), *The Stucco altar-frontals of Catalonia*.